

N:o 10.

Ank. till Riksd. Kansli den 27 Jan. 1879, kl. 10 f. m.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående reglering af Kronans och bolagets P. A. Norstedt & Söner till hvarandra gränsande tomter å Riddarholmen; Gifven Stockholms slott den 17 Januari 1879.

Hos Kongl. Maj:t har boktryckeribolaget under firma P. A. Norstedt & Söner, med förmälan att bolaget hade för afsigt att för utvidgande af den bokförlags- och boktryckerirörelse, bolaget bedrefve inom dess i kvarteret Riddarholmen inom Nikolai församling här i staden å fri och egen grund belägna egendom N:is 9, 13 och 14 efter 1810 års nummerordning, inom samma fastighet vidtaga omfattande ny- och ombyggnadsarbeten, men att ett vare sig för bolaget eller Kronan, såsom egare af de angränsande tomterna N:is 8 och 11 i nämnda kvarter, ändamålsenligt bebyggande af bolagets omförmälda tomter icke kunde ega rum, med mindre en lämpligare indelning af tomterna i kvarteret åstadkommes, i underdånighet anhållit att, i enlighet med dertill af bolaget uppgjort förslag, en förändrad reglering af bolagets och Kronans till hvarandra gränsande tomter i kvarteret måtte få ske sålunda, att *dels* i skilnadslinien mellan bolagets egendom och *Kronans tomt N:o 11* kvarteret afdelades genom en gata om 40 fots bredd, och räta gränser härigenom bereddades tomterna å ömse sidor, och *dels* det öppna område, som nu förefinnes mellan bolagets egendom och *Kronans tomt N:o 8*, förlängdes utefter hela skilnadslinien genom borttagande af der befintliga, bolaget tillhörande byggnader.

Af Kronans i fråga varande tomter, som angränsa bolagets, disponeras *N:o 8* af Generalstaben och *N:o 11* dels af Riksarkivet och dels af Riksmarskalks-embetet för husgerådskammarens behof.

Sedan öfver berörda ansökning underdånigt yttrande afgifvits af Riksmarskalks-embetet, efter Hans Maj:ts Konungens Förste hofmarskalks hörande, samt af Öfverintendentsembetet, Chefen för Generalstaben och Riksarkivarien, har bolaget derefter i särskilda, till Kongl. Maj:t ingifna skrifter närmare angifvit de vilkor, under hvilka bolaget vore villigt att för ändamålet afstå erforderliga delar af bolagets tomter med derå uppförda byggnader.

Då detta ärende den 8 Februari 1878 inför Kongl. Maj:t anmäldes, fann Kongl. Maj:t, med hänsigt dertill att de nu varande förhållandena med gränserna mellan Kronans och bolagets tomter göra det för bolaget möjligt att i omedelbaraste grannskap af åtminstone Riksarkivets hus uppföra byggnad och deri inrymma eldfarlig inrättning, det gjorda anbudet af en reglering af dessa tomter väl förtjena afseende, så vidt derigenom kunde åt Riksarkivets dyrbara samlingar beredas så mycket större trygghet mot en i bolagets industriella etablissement möjligen uppstående eldsvåda, som kunde anses motsvara de med regleringen förenade uppoffringar från statens sida af tomtplats och byggnader; men då, till följd af de särskilda vilkor och medgifvanden, som från bolagets sida i dess skrifter framstälts, och de fordringar, som från vissa af de i ärendet hörda myndigheternas och personernas sida, å Kronans vägnar, blifvit gjorda, sjelfva planen för regleringens verkställande ännu ej befann sig i det skick att Kongl. Maj:t kunde i slutlig pröfning af densamma ingå, utan en vidare utredning af ärendet ansågs böra ega rum, uppdrog Kongl. Maj:t åt Revisionssekreteraren Carl Fredrik Oscar von Bahr att den sålunda erforderliga utredningen verkställa och i sådant afseende såsom Kronans ombud, efter samråd med Chefen för Generalstaben eller den han i sitt ställe förordnade, Riksarkivarien, Intendenten vid Öfverintendentsembetet Fredrik Wilhelm Scholander samt ombud för Riksmarskalks-embetet, ingå i underhandling med bolaget om i fråga varande tomtreglering samt derefter till Kongl. Maj:t inkomma med det förslag till aftal härom, som, af bolaget godkändt, syntes för Kronan antagligt;

hvarjemte, och då Kongl. Maj:t ansåg nödigt, att Revisionssekreteraren von Bahr vid fullgörandet af berörda uppdrag egde tillgång till det biträde i tekniska frågor, som ärendets beskaffenhet kräde, Kongl. Maj:t förordnade Intendenten Scholander att, i den mån sådant kunde af von Bahr påkallas, dels uppgöra förslag öfver de åtgärder, som från Kronans sida kunde vara att vidtaga för att, under förutsättning att regleringsförslaget af Kongl. Maj:t godkändes, bringa de i fråga satta öppna platserna mellan Kronans och bolagets tomter i erforderligt skick, äfvensom öfver kostnaden ej mindre härför än för ordnandet af den mark, som i öfrigt genom regleringen komme att tillfalla Kronan, samt öfver den fördelning af dessa kostnader mellan Kronan och bolaget, som kunde ifrågakomma; dels ock — hvad särskildt anginge frågan om bredden och riktningen af den öppna platsen mellan Kronans tomt N:o 11 och bolagets tomter samt Kronans häraf beroende skyldighet att afstå större eller mindre del af Riksarkivets tomt utmed

en af Stockholms stadsfullmäktige ifrågasatt strandgata å Riddarholmen — skriftligen afgifva det yttrande, som kunde finnas för denna frågas bedömande erforderligt.

Till underdånig åtlydnad häraf och efter öfverläggning med Öfverstelöjtnanten vid Generalstaben Johan Olof Bildau-Stecksén, på grund af vederbörligt förordnande, Riksarkivarien, Intendenten Scholander och t. f. Intendenten vid husgerådskammaren Ludvig Roland Nyström, såsom ombud för Riksmarskalks-embetet, har underhandling egt rum med bolaget P. A. Norstedt & Söners i ärendet befullmäktigade ombud, vice Häradshöfdingen G. B. A. Holm, och i enlighet med dervid öfverenskomna grunder och villkor affattats och till Kongl. Maj:t öfverlemnats ett af bolagets ombud godkändt förslag till aftal, åtföljdt af en till ledning för detsamma å ömse sidor antagen, af t. f. Stadsingeniören Herman Ygberg upprättad karta med tillhörande "promemoria" af den 9 Mars 1878, mot hvilket aftals innehåll förbemälda personer efter deraf tagen kännedom förklarar sig icke hafva något att erinra, och hvars antagaude af Kronan Revisionssekreteraren von Bahr ansett sig kunna i underdånighet förorda.

Omförmälda handling är af följande lydelse:

"Förslag till aftal

emellan Kongl. Maj:t och Kronan, å ena sidan, och boktryckeribolaget under firma P. A. Norstedt & Söner, å den andra, i fråga om gränsreglering och utläggande af öppna områden emellan Kronan tillhörande, å fri och egen grund belägna tomterna under N:is 8 och 11 efter 1810 års nummerordning i kvarteret Riddarholmen inom S:t Nikolai församling i Stockholm, samt bemälda bolag tillhörande, inom samma kvarter å fri och egen grund belägna tomterna under N:is 9, 13 och 14 efter enahanda nummerordning; varande till ledning för detta aftal å ömse sidor antagen den af t. f. Stadsingeniören Herman Ygberg upprättade, förslaget bilagda karta med åtföljande "promemoria" af den 9 Mars 1878, till hvilken handling här nedan upptagna gränspunkter och yttinnehåll hänföras.

1:o.

Från punkterna *d* och *r* vid den öppna platsen söder om tomten N:o 8 utlägges genom tomterna N:is 9, 13 och 11 en gata, 40 fot bred, med räta sidolinier till punkterna *f* och *g* invid den gata, som blifvit föreslagen att framgå inom kvarterets östra gränsområde och mot hvilken gata nämnda sidolinier skola bilda räta vinklar; skolande alltså till förstnämnda gata upplåtas från Kronans tomt N:o 11 den med bokstäfverna *g f e p o n m l k i* och *g* utmärkta del, utgörande 4,268 kvadratfot, och från bolaget P. A. Norstedt & Söners tomter N:is

9 och 13 de med bokstäfverna *d r q n o p e d* och *i k l m i* utmärkta delar, utgörande tillhopa 2,868 kvadratfot.

2:o.

Kronan afträder till bolaget P. A. Norstedt & Söner den del af tomten N:o 11, som faller utom gatans norra gräns och är utmärkt med bokstäfverna *h g i h* eller 368 kvadratfot, för att sammanläggas med tomten N:o 13;

hwaremot bolaget P. A. Norstedt & Söner afträder till Kronan den del med derå uppförd stenmur af tomten N:o 9, som faller utom gatans södra gräns och är utmärkt med bokstäfverna *a. b. c. d. e. a.* eller 760 kvadratfot, för att sammanläggas med tomten N:o 11.

3:o.

Det åligger Kronan, *dels* att inom sex månader efter aftalets afslutande hafva låtit nedrifva och borttaga såväl den åt Kongl. Husgerådskammaren upplåtna byggnad, betecknad med I, hvilken ligger inom utrymmet för nämnda tvenne gator och det tomtområde, hvilket afträdes till bolaget; som äfven det sydvest om nämnda byggnad belägna uthus, betecknadt med II, intill nordöstra gränsen af den åt Riksarkivet upplåtna flygelbyggnad, *dels* ock att inom fem år från aftalets afslutande nedrifva och borttaga så stor del af nämnda flygelbyggnad, betecknad med IV, som är belägen inom utrymmet för gatan;

hwaremot det åligger bolaget P. A. Norstedt & Söner eller deras rättsinnehafvare, *dels* att inom sex månader efter aftalets afslutande hafva nedrifvit och borttagit den del af deras intill berörda flygelbyggnad uppförda uthus, betecknadt med III, som ligger inom utrymmet för gatan; *dels* att inom fem år efter aftalets afslutande hafva nedrifvit och borttagit de tvenne dem tillhörande, inom gatans öfriga område belägna boningshus och uthus, betecknade det förra med VI och det senare med V, under iakttagande likväl, att samma uthus icke får kvarstå längre än intill dess förutnämnda flygelbyggnad af Kronan borttages; *dels* ock att vid bebyggande eller begagnande af tomterna under N:is 9 och 13 utefter den norra gatulinien och på fyratio fots afstånd derifrån vara för all framtid underkastade den servitut, att sålunda till längd och bredd bestämdt område icke får användas till boktryckerirörelse eller annan med hänsyn till eldfara dermed jemförlig inrättning, samt ej heller sättas i förbindelse med sådan inrättning annorledes än efter det densamma blifvit genom fullständig brandmur afskild, medelst öppningar deri, hvilka äro med jerndörrar försedda.

4:o.

För vinnande af öppet område utefter hela sträckningen emellan bolaget P. A. Norstedt & Söners tomter N:is 9 och 14 samt den bebyggda delen af Kronans åt Generalstaben upplåtna fastighet N:o 8, afträder bolaget de delar af förstnämnda tvenne tomter, som äro utmärkta med bokstäfverna *q r s t u w q*, tillhoppa 1,612 qvadratfot, för att sammanläggas med tomten N:o 8 och utgöra fortsättning af det redan öppna tretton fot breda området af samma tomt; och åligger det bolaget eller dess rättsinnehafvare att inom tre år efter aftalets afslutande hafva nedrifvit och borttagit den å det sålunda till afträdande bestämda området uppförda byggnad, betecknad med VII, och rengjort platsen efter densamma.

5:o.

Mot det att bolaget P. A. Norstedt & Söner härmed tillika åtager sig att inom enahanda tid af tre år ändra sin vid det nu öppna området befintliga byggnad sålunda, att *dels*, i enlighet med de i gällande byggnadsordning för Stockholms stad gifna bestämmelser, brandmur af föreskrifven beskaffenhet uppdrages vid husets vestra sida och takfall beredes allenast inåt bolagets egna tomtområde, och *dels* taket å byggnaden från dess norra ändpunkt intill punkten *x* på ett afstånd af etthundrasex fot från punkten *q* sänkes så mycket, att dess öfra kant icke i nämnbar mån öfverstiger horisontala midtellinien af fönstren i nedra våningen åt öster af det åt Generalstaben upplåtta hus, samt mot skyldighet för bolaget att vid tomternas begagnande för byggnader utefter tomtlinien vara från utgången af förutnämnda tre år och allt framgent underkastadt hvad i nämnda byggnadsordning är i omförmälda hänseenden föreskrifvet och nu särskildt i fråga om takhöjden vid en del af tomtens bebyggande blifvit bestämdt,

afstår Kronan från åtnjutande, efter samma tid af tre år sedan aftalet afslutats, af dess nu egande rätt till följande å bolagets fastighet N:o 14 lagda servituter, nemligen:

enligt afhandling emellan Frimuraresamhället och Fullmäktige i Riksgäldskontoret den 23 April 1807 att utan afgift nyttja inom tomten befintlig vedbod eller vedkällare, och att åbyggnad å tomten ej inredes eller nyttjas till boningsrum; samt, enligt aftal mellan Frimurareordens drätselredirektorium och boktryckeribolaget P. A. Norstedt & Söner den 22 November och den 18 December 1837: att inom tre i byggnaden vid det nu öppna området till tryckeri inredda rum eldstäder icke anbringas, utan rummen uppvärmas genom kopparrör från ångpanna i bolagets angränsande egendom; hvarförutom öfriga i berörda afhandlingar till förman för innehafvaren af fastigheten N:o 8 upptagna bestämmelser i fråga om fri

väg för vattenhemtning och öppenållande af gränden nedan om samma fastighet, upptagande af nya dörrar och fönster i nämnda till tryckeri begagnade rum och verkställande af påbyggnad utöfver nu varande takhöjd, i följd af ofvan öfverenskomna vilkor samt utläggande af de öppna områdena, komma att förfalla.

6:o.

I den mån byggnaderna å det område, som är afsedt till utläggande af förutnämnda fyratio fot breda gata, komma att enligt hvad öfverenskommet är undanröddas, försättes på föranstaltande af Kronan marken inom gatans sidolinier i det för ändamålet med densammas upplåtande erforderliga skick; och deltaga i de härför uppkommande kostnader jemte dem, som äro förenade med byggande af stentrappa å gatans vestra ända, sistnämnde kostnader förslagsvis beräknade till tiotusen kronor, Kronan och bolaget P. A. Norstedt & Söner, till hälften å hvardera sidan.

Med förestående aftal förklara vi oss till alla delar nöjda. Stockholm den
Underskrifter.

I egenskap af befullmäktigadt ombud för boktryckeribolaget under firma P. A. Norstedt & Söner godkänner jag härmed det aftal, som innefattas i förestående förslag. Stockholm den 21 Mars 1878.

G. B. A. Holm.

Revisionssekreteraren von Bahr har vid öfverlemnandet af detta förslag till aftal vidare anfört:

att den grund, hvarå större delen af Riksarkivets nordvestra flygelbyggnad vore uppförd, visserligen enligt regleringsförslaget skulle komma att utläggas till gata; men att då berörda bristfälliga och föga värderika hus vid den nybyggnad för Riksarkivets eller annat allmänt behof, hvarför Kronans tomt N:o 11 inom ej aflägsen tid torde tagas i anspråk, i allt fall näppeligen kunde i dess nu varande läge och skick bibehållas, och då säkerhet mot eldfara i väsentlig mån skulle beredas Riksarkivet icke allenast genom nämnda gata utan jemväl genom den, enligt förslaget, bolagets fastighet å motsatt sida af gatan ålagda servitut, torde de fördelar, hvilka i omförmälda hänseenden skulle komma staten till godo, väl motsvara den uppoffring af mark och byggnader, som vore med den ifrågasatta regleringen förenad,

samt att, då bolaget, som förbundet sig att, för beredande af öppen plats i hela sträckningen mellan Kronans åt Generalstaben upplåtna egendom N:o 8 och bolagets fastigheter N:is 9 och 14, från sistnämnda tomten afträda 1,612 qvadrat-

fot för att sammanläggas med tomten N:o 8 samt att inom tre år³ efter aftalets avslutande borttaga sin å nämnda område uppförda byggnad, tillika, i enlighet med från Generalstaben gjord framställning, åtagit sig att inom samma tid sänka och för all framtid bibehålla taket till byggnaderna utefter en del af tomtlinien till den i förslaget bestämda höjd och vid bebyggande af hela tomtlinien iakttaga hvad gällande byggnadsordning föreskrifver i fråga om brandmur och förbud mot takfall å hus intill grannes tomt, borde ej heller något å Kronans sida vara att erinra mot förslaget eftergifvande af de servituter, som till förmån för fastigheten N:o 8 nu åläge bolagets egendom N:o 14 och ej till följd af nya bestämmelser i förslaget i allt fall komme att förfalla.

Beträffande de åtgärder och kostnader, som för Kronan blefve en följd af den ifrågakända tomtregleringen, har Intendenten Scholander afgifvit följande utlåtande:

Efter rifning af byggnaden å det mellan tomten N:o 8 och tomten N:o 14 belägna, 13 fot breda området, som af bolaget öfverlättes till Kronan, planeras marken i jemn sluttning, berggrunden under östra flygelmuren å Generalstabens hus afjemnas och beklädes med huggen sten, platsen stensättes..... kr. 3,000.

Den till afträdande åt Kronan föreslagna tomtdelen N:o 9, invid Riksarkivets yttre gavel, planeras enligt gatuhöjd, som varder bestämd, hvarjemte stenfoten å nämnda hus beklädes med huggen sten „ 2,000.

Nedrifning af byggnaderna å det till gata ämnade området verkställs på egarnes bekostnad. Materialiernas värde kan antagas motsvara rifningskostnaden och planeringsarbetet, hvilket, till gatans halfva bredd, åligger tomttegarne å ömse sidor af densamma.

En dubbel trappa af granit anbringas till fortsättning af gatan upp mot Riddarholmens högre del..... 10,000

Af denna kostnad erlägger Kronan hälften med „ 5,000.

Kostnad för Kronan Summa „ 10,000;

hvarjemte Intendenten Scholander *dels* vidare anført, hvad angår den föreslagna gatan mellan Kronans och bolagets tomter, att det angifna måttet af 40 fot för densammans bredd vore tillräckligt, då gatan i anseende till höjdförhållandena och trappan kunde endast af gående personer trafikeras i sin helhet, och sålunda icke komme att utgöra någon hufvudled för samfärdseln, att gatan medförde ökad trygghet mot eldfara för Riksarkivet och möjliggjorde dettas utvidgning medelst bebyggande mot norr och öster af Kronans tomt; att till underlättande deraf gatans angifna, rät vinkel mot den ifrågasatta strandgatan bildande rigtning vore den fördelaktigaste; och att då sådan tillbyggnad, derest icke tomtreglering på i fråga varande sätt skedde, skulle få ljusöppningar och takfall åt blott en sida, antagliga skäl syntes vara för Kronan att till meranämnda gatas åstadkommande afstå den å kartan utmärkta delen af tomten N:o 11; *dels*

ock i fråga om värdena å de byggnader, som skulle komma att nedrifvas, uppgifvit följande approximativa belopp, nemligen:

Riksarkivets flygel	kr. 9,000: —	
" uthus	" 250: —	
Gamla fatburshuset	" 16,000: —	25,250: —
Bolagets boningshus	kr. 32,000: —	
" uthus	" 800: —	
" magasin	" 8,000: —	40,800: —

Kongl. Maj:t, som till slutlig pröfning förehaft detta ärende, har dervid funnit skäl att godkänna förenämnda, om i fråga varande tomtreglering upprättade förslag till aftal och vill härmed föreslå Riksdagen att för dess del äfven medgifva, att regleringen må i öfverensstämmelse med förslaget ega rum, äfvensom att Riksdagen måtte till betäckande af kostnaderna för regleringens genomförande på extra stat för år 1880 anvisa det beräknade beloppet 10,000 kronor.

Omförmälda förslag till aftal med åtföljande karta jemte öfriga till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas det Utskott, till hvilket ärendet varder af Riksdagen öfverlemnadt.

Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

Hans Forssell.

*Utdrag af protokollet öfver Finans-ärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i Statsrådet å Stockholms slott den 17 Januari 1879.*

Närvarande:

Hans Excellens Herr Statsministern Friherre DE GEER,
Hans Excellens Herr Ministern för Utrikes ärendena BJÖRNSTJERNA,
Statsråden: Herr LAGERSTRÅLE,
 THYSELIUS,
 LOVÉN,
 Friherre VON OTTER,
 FORSSELL,
 ROSENSVÅRD,
 VON STEYERN och
 MALMSTRÖM.

Departementschefen, Statsrådet Forssell uppläste till justering följande i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts, uppå Statsrådets enhälliga tillstyrkande, redan fattade beslut uppsatta förslag till Kongl. Maj:ts nådiga propositioner till Riksdagen, nemligen:

a) angående reglering af Kronans och bolagets P. A. Norstedt & Söner till hvarandra gränsande tomter å Riddarholmen;

Uppå Statsrådets underdåniga tillstyrkande behagade Hans Maj:t Konungen i nåder gilla berörda förslag, sådana de finnas detta protokoll bilagda, och skulle i enlighet med samma förslag nådiga propositioner till Riksdagen aflåtas.

Ex protocollo
Hans Wachtmeister.